

Complexnummer: 515584

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Welgelegen

Aantal complexonderdelen

7

Monumentnummers van complexonderdelen

515585, 515586, 515587, 515588,
515589, 515590, 515591

Woonplaats

Sappemeer

Gemeente

Midden-Groningen

Provincie

Groningen

Hoofdadres van hoofdobject

de Vosholen 60, 9611 TD Sappemeer

Complexomschrijving

Omschrijving complex: Welgelegen.

Veenborg gebouwd in 1655 gebouwd voor Jan Cornelis Spiel. De huidige vorm van de borg alsmede de geometrische tuinaanleg aan de achterzijde met in de hoofdas twee kanaalvormige vijvers (grand canal-idee), is waarschijnlijk verbonden met Carl Friedrich Graf von Wartensleben en diens vrouw Wendelina Cornera Alberda van Menkema. Welgelegen was van 1747 tot 1900 in handen van Wilhelmus Lichtenvoort. Toen het huis in 1915 te koop werd aangeboden waren de 18de-eeuwse vijvers gedempt en de bomen gerooid. In 1916 werd het goed gekocht door C.A. Star Numan, die aan de achterzijde twee kamers en een keuken liet bijbouwen en de verwaarloosde tuin opnieuw in regelmatige stijl liet aanleggen; bij die gelegenheid werden de vijvers uitgediept en daaromheen perken aangelegd, beplant met bomen en bloeiende heesters en omgeven door buxus. In 1966 werd het geheel aangekocht door de John Welch Loge en staat Welgelegen (ook) bekend als 'Odd Fellow House'. Welgelegen is een zgn. veenborg, gebouwd op een relatief klein, min of meer vierkant terrein op het kruispunt van de Borgercompagnievaart en het Kleinemeersterdiep, dat inmiddels gedempt is; het terrein bestaat uit twee naast elkaar gelegen even grote langwerpige percelen: op het westelijke, in de lengterichting langs de genoemde en nog bestaande vaart gelegen stuk staat de borg, helemaal tegen de noordgrens; erachter strekt zich de kleine geometrische tuin (ca. 1916) uit; borg en tuin zijn geheel omgracht. De oostelijke terreinhelft bestaat uit grasland omzoomd door een dunne bomen- en struikensingel; hier stond tot in de jaren zestig van de 20ste eeuw het schathuis. Het complex ligt aan de zuidrand van het dorp Sappemeer en wordt aan de westzijde begrensd door de

weg langs de Borgercompagnievaart, aan de noordkant door de weg Vosholen, ten oosten door akkerland en aan de zuidkant door een boerderij-erf. Het door een stuk elzenwal begrensde terrein aan de oostzijde van de borg is bij de bescherming inbegrepen vanwege de historische (gebruiks)relatie met de borg. De historische buitenplaats Welgelegen omvat de volgende onderdelen: BORG (1), TUINAANLEG (2), DIENSTGEBOUW (3), BRUG en DAM (4), TUINMUUR en TRAPPEN (5), ERFAFSCHEIDING (6) en TUINSIERADEN (7).

Op de bij de omschrijving behorende kaart is de omgrenzing van het complex alsmede de aanduiding der onderdelen aangegeven.

Waardering

De historische buitenplaats Welgelegen is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de cultuurhistorische en landschappelijk-visuele waarden;
- als een goed voorbeeld van een kleinschalige symmetrische aanleg in neo-barokke stijl.

Monumentnummer*: 515585

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 10 februari 2003
Kadaster deel/nr: 82755/59

*Monumentnaam***

Welgelegen

Complexnummer

515584

Complexnaam

Welgelegen

*Woonplaats**

Sappemeer

*Gemeente**

Midden-Groningen

*Provincie**

Groningen

<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
de Vosholen	60		9611 TD	Sappemeer		
de Vosholen	60	b	9611 TD	Sappemeer		

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Sappemeer	L			44

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving onderdeel 1: BORG.

XVII en XVIII; breed onderkelderd gebouw, baksteen, onder schilddak met verglaasde blauwe pannen; middenpartij verhoogd onder hoog eigen zadeldak dwars op het hoofdak en gevat tussen de als halsgevels beëindigde klokgevels toppen in het midden van de voor- en achtergevel. Voorgevel (noord) staat in de gracht. Ingangspartij (over brug bereikbaar) met smalle zijlichten; twee maal vier vensters met kleine ruiten in de voorgevel en drie in de achtergevel. Op de nokken vier schoorstenen met borden; op het dwarsdak één. Meerruits dakkapellen met driehoekige frontons. Evenwijdig aan en tegen de achtergevel van het hoofdgebouw (over iets meer dan de halve lengte) korte vleugel onder eigen schilddak met twee schoorstenen; dak iets lager dan dat van hoofdgebouw; raamindeling en dakpannen hetzelfde, evenals de twee kapellen boven de eindgevels. Inwendig onder meer: de hal met trappartij en gangfonteintje in Lodewijk XIV-stijl (roodbruin- en grijsgeaderd marmer; bak heeft versiering met knorren); een 18de-eeuwse schouw afkomstig uit de stad Groningen en een klokje uit 1688.

Waardering:

BORG is van algemeen belang:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de bouw- en gebruiksgeschiedenis;
- vanwege de architectonische en cultuurhistorische waarden (Welgelegen is één der weinige nog overgebleven veenborgen);
- vanwege enkele waardevolle interieuronderdelen;
- als verrassend element in het vlakke Groningse land.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Borg

Monumentnummer*: 515586

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 10 februari 2003
Kadaster deel/nr: 82755/66

Complexnummer

515584

Complexnaam

Welgelegen

*Woonplaats**

Sappemeer

*Gemeente**

Midden-Groningen

*Provincie**

Groningen

*Straat**

De Vosholen

*Nr**

60

*Toev.**

*Postcode**

9611 TD

*Woonplaats**

Sappemeer

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Sappemeer

*Sectie**

L

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

44

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving onderdeel 2: TUINAANLEG.

XXa op ouder stramien van landschappelijke aanleg; langgerekte symmetrische neo-barokke achter het huis gelegen aanleg met centrale as, die gecentreerd is op het midden van de oostvleugel van het hoofdgebouw; het geheel is omgracht; de as bestaat uit een verdiept gelegen grand canal, dat in het midden onderbroken is door een brede dam, waarop een ronde buxusparterre met centrale vaas (zie onder 7); zo zijn er eigenlijk twee identieke langgerekte vijvers in elkaars verlengde; elke vijver is hippodroomvormig -de einden zijn halfrond- en heeft een lage grasoever waarlangs een smal rondgaand zandpad; daarnaast weer een grastalud in dezelfde vorm; langs de bovenrand ervan (maaiveldhoogte) een begeleidend zandpad met buxushaagjes aan beide zijden; in het midden van de lange zijden telkens een bakstenen trapje van vijf treden; aan het einde van de as een trapje in natuursteen met vier treden (zie onder 5). De rest van de symmetrische tuin bestaat uit heesterborders (o.m. rododendrons) en oude solitairbomen - wellicht had het terrein in de 19e eeuw een landschappelijke aanleg. Er is langs de binnenzijde van de gracht een omlopend zandpad, gedeeltelijk begeleid door lindes. Direct achter de borg ligt een verhoogd grindterras, XXb, opgesloten door een bakstenen keermuur van ca. 1 m. hoog; de inrichting ervan is van ondergeschikt belang. Tussen het terras en de eerste vijver ligt -eveneens in de as- een rozentuin met vier door een padenkruis gescheiden vakken met buxusranden; midden op het kruispunt een 17de-eeuwse zonnwijzer (zie onder 7). Aan de buitenzijde van de oostelijke en zuidelijke grachtarmen loopt een eikenlaan die verbonden is met de oorspronkelijke 17de-eeuwse aanleg; geen verharding.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

TUINAANLEG is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de cultuurhistorische en landschappelijke waarden;
- als aardig voorbeeld van een kleinschalige neo-geometrische aanleg op ouder stramien.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

Monumentnummer*: 515587

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 10 februari 2003
Kadaster deel/nr: 82755/72

Complexnummer

515584

Complexnaam

Welgelegen

*Woonplaats**

Sappemeer

*Gemeente**

Midden-Groningen

*Provincie**

Groningen

*Straat**

De Vosholen

*Nr**

60

*Toev.**

*Postcode**

9611 TD

*Woonplaats**

Sappemeer

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Sappemeer

*Sectie**

L

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

44

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving onderdeel 3: DIENSTGEBOUW.

XVIII; ten westen van het huis, gelegen in de gracht, d.w.z.: de korte gevels (noord- en zuidgevel) staan in de gracht; bakstenen rechthoekig gebouw van één bouwlaag onder schilddak met blauw verglaasde pannen; twee schoorstenen met borden; meerruits ramen; tussen huis en dienstgebouw een ommuurde binnenplaats, waarvan de inrichting van ondergeschikt belang is.

Waardering

DIENSTGEBOUW is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- als functioneel en cultuurhistorisch onderdeel van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Bijgebouwen kastelen enz.

Functie

Bijgebouw

Monumentnummer*: 515588

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 10 februari 2003
Kadaster deel/nr: 82755/22

Complexnummer

515584

Complexnaam

Welgelegen

*Woonplaats**

Sappemeer

*Gemeente**

Midden-Groningen

*Provincie**

Groningen

*Straat**

De Vosholen

*Nr**

60

*Toev.**

*Postcode**

9611 TD

*Woonplaats**

Sappemeer

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Sappemeer

*Sectie**

L

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

44

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving onderdeel 4: BRUG en DAM.

De toegangsbrug, XVIII, over de gracht tot de hoofdingang van de borg: houten brugdek, ingelaten in de gevel direct onder de dorpel van de ingang; de andere zijde rustend op een fors bakstenen bruggenhoofd; leuning van slanke gietijzeren balusters verbonden door twee boven elkaar gelegen ijzeren stangen. In de gracht, die de eikenlaan verbindt met de rijweg langs de compagnievaart, een dam; deze is opgesloten tussen twee bakstenen keermuren, XXb, in het midden waarvan een in twee sprongen uitkragende korte pilaster met X-vormig spananker; rollaag à niveau.

Waardering

BRUG en DAM zijn van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- als functionele onderdelen van het complex;
- vanwege de eenvoudige doch typerende architectuur van de damwanden.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Brug(L)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515589

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 10 februari 2003
Kadaster deel/nr: 82755/27

Complexnummer

515584

Complexnaam

Welgelegen

*Woonplaats**

Sappemeer

*Gemeente**

Midden-Groningen

*Provincie**

Groningen

*Straat**

De Vosholen

*Nr**

60

*Toev.**

*Postcode**

9611 TD

*Woonplaats**

Sappemeer

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Sappemeer

*Sectie**

L

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

44

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving onderdeel 5: TUINMUUR en TRAPPEN.

De bakstenen tuinmuur, in aanleg XVIII, veranderd in XXb, omgeeft de ruimte tussen het hoofdgebouw en het dienstgebouw; de muur is ruim 2 m. hoog en gedekt door een ezelsrug, die boogvormig meeloopt met de halfronde bovenkant van de twee smalle tuinpoortjes in de muur; het ene poortje geeft toegang tot het verhoogde terras achter het huis, het andere tot het omgaande zandpad in de tuin; onder de ezelsrug een getande rand van uitkragende bakstenen. In de lange taluds van de twee vijvers liggen bakstenen trapjes van vijf treden, XXb, vier stuks in totaal; een dergelijk trapje met zes treden ligt naast de tuinmuur en daalt af naar de gracht; aan het eind van de centrale as ligt een natuurstenen trapje van drie treden, XIX; vier bakstenen trapjes in de rozentuin, waarvan twee in de as; en tenslotte één bakstenen trapje in de keermuur van het terras, ook in de as.

Waardering

TUINMUUR en TRAPPEN zijn van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- als architectonische en functionele onderdelen van het complex.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Tuinmuur

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515590

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 10 februari 2003
Kadaster deel/nr: 82756/185

Complexnummer

515584

Complexnaam

Welgelegen

*Woonplaats**

Sappemeer

*Gemeente**

Midden-Groningen

*Provincie**

Groningen

*Straat**

De Vosholen

*Nr**

60

*Toev.**

*Postcode**

9611 TD

*Woonplaats**

Sappemeer

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Sappemeer

*Sectie**

L

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

44

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving onderdeel 6: ERFAFSCHEIDING.

XIX; ten noorden van de borg, juist buiten de gracht aan de bovenkant van het talud; bestaande uit een laag bakstenen muurtje (drie lagen met een rollaag) waarop ronde conische natuurstenen palen met elkaar verbonden door hangende kettingen met langwerpige schakels; de palen hebben een zwarte halfbolvormige kop waaronder een kraag; waaraan de kettingen zijn bevestigd; op hun laagste punt zijn de kettingen met een vierkant ijzeren paaltje met bol verbonden met het muurtje.

Waardering

ERFAFSCHEIDING is van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- als visuele en -in mindere mate- functionele begrenzing van het complex;
- als architectonisch onderdeel van het complex.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 515591

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 10 februari 2003
Kadaster deel/nr: 82756/155

Complexnummer

515584

Complexnaam

Welgelegen

*Woonplaats**

Sappemeer

*Gemeente**

Midden-Groningen

*Provincie**

Groningen

*Straat**

De Vosholen

*Nr**

60

*Toev.**

*Postcode**

9611 TD

*Woonplaats**

Sappemeer

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Sappemeer

*Sectie**

L

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

44

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving onderdeel 7: TUINSIERADEN, bestaande uit a. stel vazen; b. zonnewijzer; c. vaas op sokkel; d. beeld op sokkel.

Ad a.: twee identieke vazen, XIX, op de keermuur van het terras: zandstenen kelkvormige vazen op vierkant voetstuk; knorrenlijst aan de onderkant van de kelk en langs de bovenrand; hiertussen festoenen met fruit en bloemen. Ad b.: in het midden van de rozentuin: metalen bolvormige zonnewijzer op rijk gedetailleerde vierkante balustervormige sokkel van zandsteen, 1634; versieringen met o.m. knorren en pendants in reliëf van bloemen en fruit. Ad c.: in de buxusparterre tussen de vijvers: natuurstenen urnvormige ronde dekselvaas in Lodewijk XVI-stijl; knorrenlijst aan onderkant en strikken en festoenen op de kelk; ingezwenkte deksel; bijpassende vierkante sokkel. Ad d.: op de zuidwestelijke hoek van de zuidvijver: zandstenen putto, XVIII, het rechter voetje steunend op de kop van een everzwijn; rijke hardstenen vierkante sokkel, Lodewijk XVI-stijl, aan de voet uitzwenkend; uitkragende bovenkant versierd met korte driekwart gevulde cannelures en rozetten in het midden; daaronder looffestoenen, op de hoeken uithangend door ringen.

Waardering

TUINSIERADEN zijn van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de kunsthistorische waarden;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- als ornamentele aankleding van de tuin.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Tuinsieraad